

**ODEŠEL NESTOR ČESKÉ GERMANISTIKY:
VZPOMÍNKA NA PROFESORA ZDENĚKA MASAŘÍKA
(23. 3. 1928–19. 10. 2016)**

Dne 19. 10. 2016 ztratila česká germanistika svého předního představitele, který více než půl století výrazně ovlivňoval směr jejího dalšího rozvoje, vynikajícího vědce, uznávaného nejen doma, ale i v zahraničí, pedagoga, jemuž se podařilo vychovat několik generací českých germanistů. Především však člověka, který dokázal nejen otevřeně říkat svůj názor, ale který byl také vždy připraven poradit a pomoci. Takový byl a zůstane v našich vzpomínkách profesor Dr. Zdeněk Masařík, DrSc.

Celý život profesora Masaříka byl spjat s Moravou: s rodnými Nemočicemi, do nichž se stále vracel, aby při fyzické práci načerpal novou energii, a především s Brnem a jeho filozofickou fakultou. Zde vystudoval ruštinu, němčinu a hudební vědu a od ukončení studia v roce 1953 působil na Institutu germanistiky a nordistiky. Více než dvacet let stál v jeho čele, byl vedoucím redaktorem časopisu *Brünner Beiträge für Germanistik und Nordistik* (BBGN), vedl doktorské studium. Nesmazatelnou stopu zanechal Zdeněk Masařík ale i na Slezské univerzitě v Opavě, kde v devadesátých letech minulého století pomáhal zakládat oddělení germanistiky na Institutu cizích jazyků, a na Ostravské univerzitě, kde se výrazně podílel na formování odborné profily tamější germanistiky. Působnost profesora Masaříka se ale neomezovala jen na Moravu. Z jeho iniciativy vznikl v roce 1999 Svaz germanistů České republiky. Jako jeho první předseda, později jako čestný předseda, šířil vždy myšlenku spolupráce mezi jednotlivými germanistickými pracovišti a výrazně se zasloužil o to, že se konference Svazu staly nejen příležitostí k výměně zkušeností germanistů ze všech koutů České republiky, ale i místem přátelských setkání.

Profesor Zdeněk Masařík byl uznávanou autoritou doma i v zahraničí. Již jako student navázal během studijního pobytu v Lipsku, kde byli jeho učiteli např. Theodor Frings nebo Ludwig Erich Schmitt, své první zahraniční kontakty. Zahraniční stáže (např. v Marburgu nebo Würzburgu), účast na konferencích v Německu, Rakousku, Polsku, Rusku, Holandsku, Anglii či Japonsku, působení v Mezinárodní vědecké radě při Ústavu pro německý jazyk v Mannheimu mu přinesly řadu podnětů a zároveň mu umožnily prezentovat i výsledky vlastního bádání. Za ně mu bylo v roce 1983 uděleno jedno z nejvyšších německých ocenění pro lingvisty — Cena Jakoba a Wilhelma Grimmů.

Vědecké dílo profesora Masaříka zahrnuje jak diachronní, tak synchronní pohled na jazyk. Z prací věnovaných vývoji německého jazyka je třeba vyzdvihnout především dvě jeho monografie: *Die mittelalterliche deutsche Kanzleisprache Süd- und Mittelmährens* (Brno, 1966) a *Die frühneuhochdeutsche Geschäftssprache in Mähren* (Brno, 1985). Zdeněk Masařík v nich navázal na práce jednoho z největších znalců německých dialektů na území Čech a Moravy Ernsta Schwarze, jenž chápal Moravu jako prostor, ve kterém docházelo ke střetávání východostředoněmeckých a bavorských dialektů. Zdeněk Masařík se rozhodl prověřit, jak se oba tyto nářeční vlivy projevují na Moravě v období rané nové němčiny, kdy se němčina stala jazykem kanceláří celé řady moravských měst. Ve své první publikaci uvádí jako příklad prolínání znaků obou dialektálních oblastí jazyk kanceláří Jihlavy, Brna, Modřic a Uherského Hradiště

OPEN ACCESS

a poukazuje na rozdíly mezi nimi a jazykem užívaným v kancelářích jihomoravských měst (Mikulova, Znojma nebo Valtic) a jazykem severní části střední Moravy (Moravské Třebové a Litovle).

V druhé monografii rozšířil Zdeněk Masařík svůj pohled na celou Moravu, takže se mu podařilo podat ucelený obraz o tom, jak se oba hlavní nářeční vlivy projevují v jednotlivých kancelářích moravských měst. Obě publikace profesora Masaříka se staly pro další badatele velice cenným zdrojem informací o postavení němčiny na Moravě a dodnes patří k nejčastěji citovaným pracím české germanistiky. Problematice stratifikace německých dialektů na Moravě je věnována celá řada článků publikovaných v domácích i zahraničních časopisech a sbornících.¹ Ve svém výzkumu se profesor Masařík zaměřoval také na otázky syntaxe a problematiku vývoje a stratifikace spojek.² Vyhodnocení dosavadního výzkumu německého úředního jazyka na Moravě přinesl ve svých pozdějších pracích, např. *Die Erforschung der frühneuhochdeutschen Kanzleisprache in Mähren. Ergebnisse und Ausblick* (in: Greule, A. (ed.): *Deutsche Kanzleisprachen im europäischen Kontext*. Wien, 2001, s. 75–84).

Uznání mezi germanisty si profesor Masařík získal nejen svými pracemi z oblasti vývoje německého jazyka, ale i články, ve kterých se zabýval otázkami současného jazyka, a to především z hlediska česko-německé jazykové konfrontace. Zajímaly ho hlavně dva okruhy problémů: vyjádření modalit v němčině a češtině³ a užití částic v obou jazycích.⁴

-
- 1 Přehled publikací Zdeňka Masaříka od roku 1954 do roku 1988 najdeme v článku Jaromíra Zemana (1988): Prof. PhDr. Zdeněk Masařík, DrSc., zum 60. Geburtstag. *BGN*, VI, s. 6–13. Publikace dalšího období (1999–1998) uvádí Jiřina Malá (1998): Prof. PhDr. Zdeněk Masařík, DrSc., zum 70. Geburtstag. *Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis*, 3, s. 11–14. Poslední etapa publikační činnosti je zachycena v článku Lenky Vaňkové Einleitend: Erinnerung an zwei wichtige Jubiläen. Prof. PhDr. Zdeněk Masařík, DrSc. *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis. Studia Germanistica*, 3, s. 7–10. Stručný výběr z publikační činnosti viz lev (2008): Masařík, Zdeněk. In: Černý, J. — Holeš, J. (eds.): *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*, Praha, s. 418–419, nebo medailón L. Spáčilové Laudatio anlässlich des 85. Geburtstags von Prof. PhDr. Zdeněk Masařík, DrSc. *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis. Studia Germanistica*, 12, 2013, s. 107–110.
  - 2 Z řady prací uveďme např. Zu Bestand und Entwicklungstendenzen der hypotaktischen Konjunktionen des Frühneuhochdeutschen in Mähren. *BGN*, IV, Brno, 1984, s. 15–55; Die Entwicklung der finalen Konjunktionen des Frühneuhochdeutschen in Mähren. In: *Brücken. Germanistisches Jahrbuch DDR-ČSSR*, 1986/87, s. 173–180; Zur Wiedergabe der konditionalen Relation in den frühneuhochdeutschen Dialekten Mährens. In: E. Koller — W. Wegstein — N. R. Wolf (eds.), *Bairisch-österreichische Dialektforschung*. Würzburg, 1989, s. 187–193.
  - 3 M. Grepl — Z. Masařík (1974): Zur Kategorie der Modalität im Deutschen und Tschechischen — aus konfrontativer Sicht. *Deutsch als Fremdsprache*, 6, s. 370–377; Ein Ausdrucksmittel der Modalität im Deutschen und Tschechischen aus konfrontativer Sicht. In: W. Roggusch (ed.): *Dokumentation und Materialien. Germanistiktreffen Bundesrepublik Deutschland — ČSFR*. Bonn, 1993, s. 205–215.
  - 4 Zur Partikellexikographie aus konfrontativer Sicht. In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, 8, 1992, s. 35–42.

Profesor Masaříka nebyl pouze zaníceným vědcem, ale i nadšeným pedagogem, který dokázal ve svých studentech probudit zájem o obor. Není divu, že řada z nich dnes úspěšně působí na germanistických pracovištích naší republiky. I když měl pověst přísného učitele, cenili si jeho studenti vždy jeho smysl pro spravedlnost a především ochotu poradit a pomoci. Pro své žáky a kolegy, pro české germanisty zůstane Zdeněk Masařík člověkem, který svou odbornou erudicí, zanícením pro obor, vitalitou a životním optimismem byl vzorem nám všem.

Lenka Vaňková | Katedra germanistiky, Filozofická fakulta Ostravské univerzity |
Reální 5, 701 03 Ostrava 1
lenka.vankova@osu.cz

